

УДК 338.48

Зубехіна Т.В.

кандидат педагогічних наук, доцент
доцент кафедри туризму та готельно-ресторанної справи
Луцький національний технічний університет
м. Луцьк, Україна

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ КУЛЬТУРНОГО ТУРИЗМУ В СИСТЕМІ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Сучасний туризм є однією зі складових економіки, соціальної сфери та духовної культури і стає глобальним чинником розвитку цивілізації. Процеси, що відбуваються у світовій індустрії туризму, відбиваються і на розвитку туризму в Україні. Нове розуміння ролі культури в суспільному розвитку та визнання необхідності збереження культурного розмаїття у світі розширює

перспективи культурного туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також його вплив на соціально-культурну сферу, навколишнє середовище, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини. Це пов'язано з тим, що в сучасному світі туризм перетворюється з економічного на соціокультурне явище. З огляду на різноманітність регіональної структури України, актуальним є вивчення впливу культурного туризму на розвиток окремих регіонів.

Попри різні труднощі, сучасний період, а саме період війни є періодом розвитку нових тенденцій у культурному житті, відродження раніше забутих імен, пам'яток і подій, нового сприйняття історичної спадщини. Саме тому для більшості регіонів України орієнтація на культурний туризм стає однією з реальних можливостей економічного, соціального та культурного зростання. Виявлення його потенціалу як ресурсу регіонального розвитку пов'язане з потребами управлінської практики, як-от необхідність допомогти місцевим спільнотам оптимізувати процес залучення населення до співпраці з іншими культурними спільнотами, а також із процесами, пов'язаними з довгостроковим прогнозуванням регіонального розвитку.

Всесвітня туристська організація (ВТО) визначила п'ять найперспективніших видів туризму в ХХІ столітті:

1. Круїзний туризм – один із найперспективніших і найшвидше зростаючих видів туризму: на початку 1980 року налічувалося 1,5 млн. мандрівників, а сьогодні їхня кількість досягла 10 млн. і постійно зростає.
2. Пригодницький туризм – для любителів гострих відчуттів. Попит на сходження на найвищі гори світу і дайвінг-тури постійно зростає.
3. Культурний туризм буде активно розвиватися в Європі, Азії та на Близькому Сході, і все більшого значення набуватиме охорона культурної спадщини.
4. Діловий туризм – як і раніше, активно розвивається і розвиватиметься у зв'язку з бурхливим розвитком світової економіки і поглибленням політичних та економічних зв'язків між країнами.
5. Космічний туризм – за оцінками американських експертів,

приносить дохід у розмірі 10 млрд. дол. на рік.

Сучасний культурний туризм становить близько 37% міжнародного туризму і генерує 35 млн. міжнародних туристських поїздок на рік. Додатковий мільйон таких туристів збільшує валютні надходження країни в середньому на 1 млрд. дол..

Під «культурним туризмом» часто розуміють відвідування історичних, культурних і географічних пам'яток. Мета таких поїздок – знайомство з визначними пам'ятками (пам'ятками історії, архітектури та мистецтва, природними та етнічними особливостями, сучасним життям людей тощо).

Основними напрямками культурного туризму є такі:

- знайомство з різними історичними, архітектурними та культурними епохами, відвідування пам'яток архітектури, музеїв, історичних маршрутів;
- відвідування фестивалів (музичних, театральних, кіно), релігійних свят, кориди, виставок тощо;
- участь у лекціях, семінарах;
- участь у фольклорних фестивалях.

Культурний туризм має важливе значення як для самих туристів (наприклад, пізнавальне, освітнє, рекреаційне), так і для міст і регіонів, у яких він розвивається. Позитивні наслідки туризму очевидні. По-перше, він приносить економічну вигоду місту і його жителям за рахунок інвестицій підприємств, здачі в оренду будівель, приватних будинків, продажу ремісничих виробів і артефактів. По-друге, він підвищує якість життя населення завдяки відновленню та реконструкції житлового фонду, розвитку населених пунктів і місцевої інфраструктури, розв'язанню проблем зайнятості.

Культурний туризм має справу з двома основними елементами: природною і культурною спадщиною. До неї належать особливі культурні ландшафти, архітектурні пам'ятки, музеї різних видів, історичні міста й поселення, археологічні пам'ятки, ремесла, свята і, зрештою, народна кухня.

Культурний туризм як особливий сектор туристської системи виокремлюється за трьома критеріями:

– характер туристської діяльності, тобто здобуття нового досвіду і вражень з метою задоволення культурних потреб. Ця характеристика створює концептуальну відмінність між культурним туризмом та іншими видами туристської діяльності.

– мотиви туристів, що спонукають їх займатися культурним туризмом. Ця ознака характеризує тип туристського попиту в культурному туризмі.

– характеристика пропозиції – спеціальні туристські ресурси, задіяні в процесі задоволення попиту у сфері культурного туризму.

Відомо, що Україна має великий потенціал для розвитку в'їзного та внутрішнього культурного туризму. В Україні на державному обліку перебуває понад 130 000 пам'яток: 57 206 пам'яток археології (з них 418 - національного значення), 51 364 пам'ятки історії (147), 5 926 пам'яток меморіального мистецтва (45), пам'яток архітектури, містобудування, ландшафтної архітектури та ландшафтних пам'яток - 16 293 (3 541); наявний 61 історико-культурний заповідник, 13 з яких перебувають під державною охороною. До об'єктів Всесвітньої спадщини ЮНЕСКО належать Софійський собор та його архітектурний комплекс, Києво-Печерське абатство в Києві, історичний центр Львова та ін. Але, на жаль, у післявоєнний період ця статистика зменшиться у зв'язку з тим, що частину цих пам'яток знищила росія. Через війну багато з об'єктів культурної спадщини перебувають у незадовільному стані (кожен десятий – в аварійному) і потребують реставрації, реконструкції та підготовки до відвідування туристами.

Також не розроблена методика аналізу функціонування історико-культурних будівель у туристичних дестинаціях. У результаті компоненти історико-культурної спадщини залучаються до туризму від випадку до випадку, а їхня передбачувана функція мінімальна. Із 418 археологічних об'єктів національного значення тільки 54 використовуються як туристські пам'ятки; зі 147 історичних об'єктів національного значення 98 використовуються як туристські пам'ятки; із 45 монументальних творів мистецтва національного значення туристська інфраструктура 28 використовуються як туристська

інфраструктура [3].

Це все не сприяє розвитку культурного туризму в Україні, і сьогодні ця галузь перебуває в занепаді. Для подолання цієї кризи необхідно об'єднати зусилля туристичної науки, культури та менеджерів туризму та вигнати загарбника з території України.

Отже, Україна володіє культурною спадщиною світового значення. Однак війна з росією, у деяких випадках неосвіченість екскурсоводів і відсутність належної інфраструктури призвели до зниження кількості іноземних і вітчизняних туристів, які бажають відвідати культурні ландшафти України. Застосування наукових засад культурного туризму може стати основою для зміни ситуації на краще.

Література:

1. Герасимчук З., Дащук Ю. Принципи та підходи до формування регіональної політики розвитку рекреаційного потенціалу регіону. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*, №35 (2), 2013. С. 11-16.
2. Гарбар Г.А. Культурний туризм в контексті масової культури. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*, №56, 2014. С. 140-148.
3. Кузьмук О. Культурний туризм як інструмент формування національної ідентичності. [Електронний ресурс]. URL : https://tourlib.net/statti_ukr/kuzmuk.htm
4. Офіційний сайт Всесвітньої туристичної організації. URL : <http://www2.unwto.org> -.